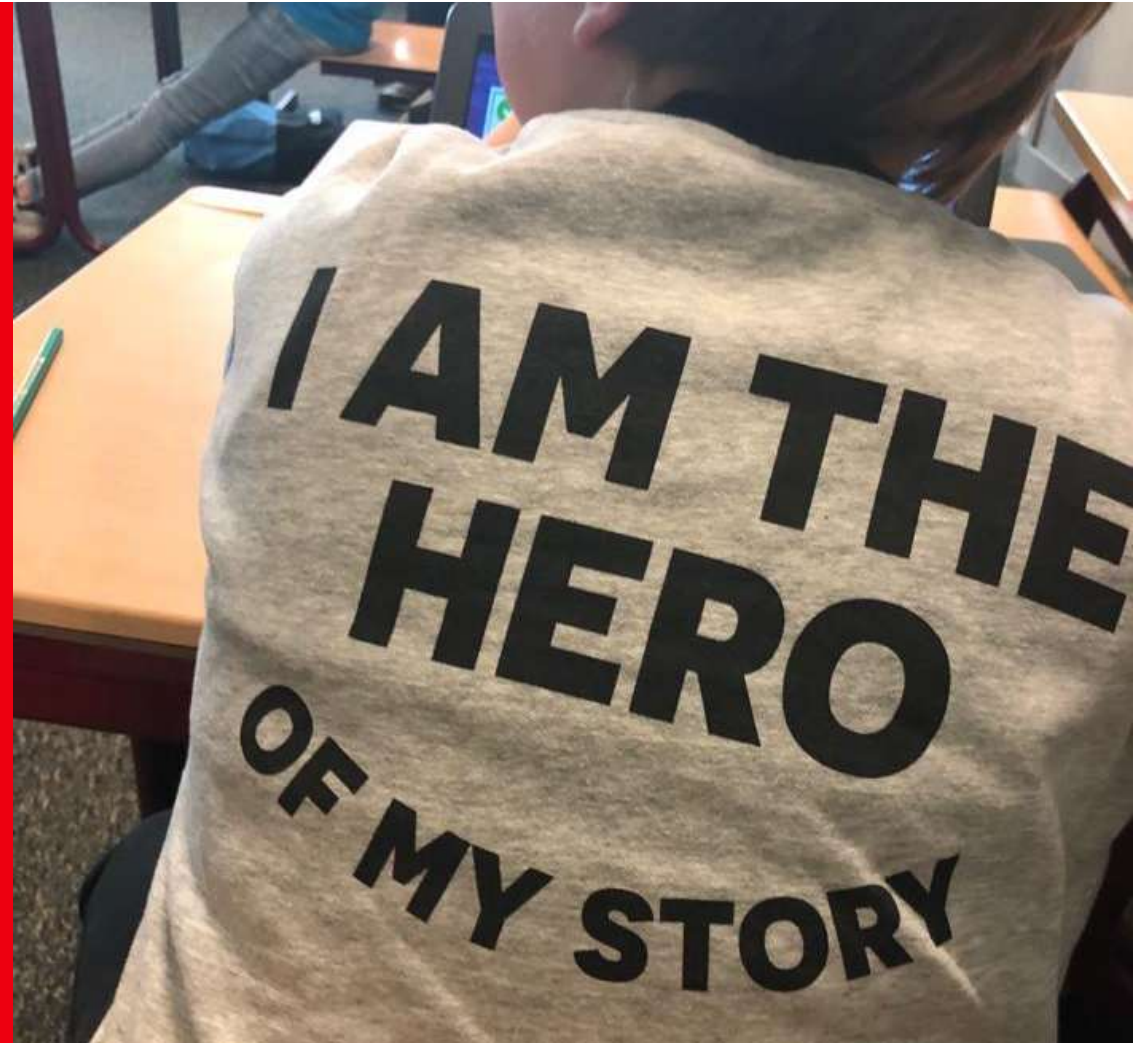

Samen op weg richting
Inclusief Onderwijs

17-03-2025

Sofie Sergeant
Hogeschoolhoofddocent Burgerschap & Inclusie

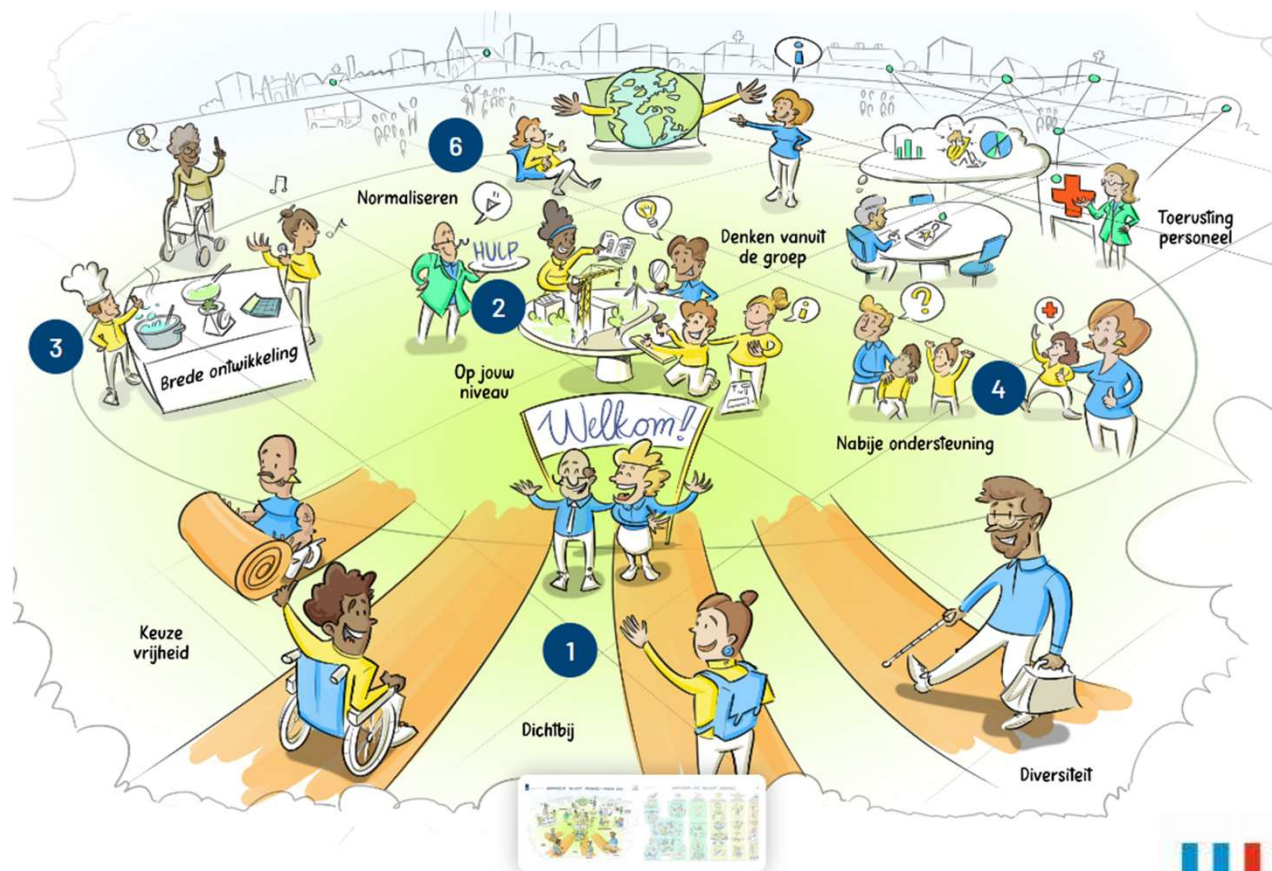

Werkagenda route naar inclusie onderwijs 2035

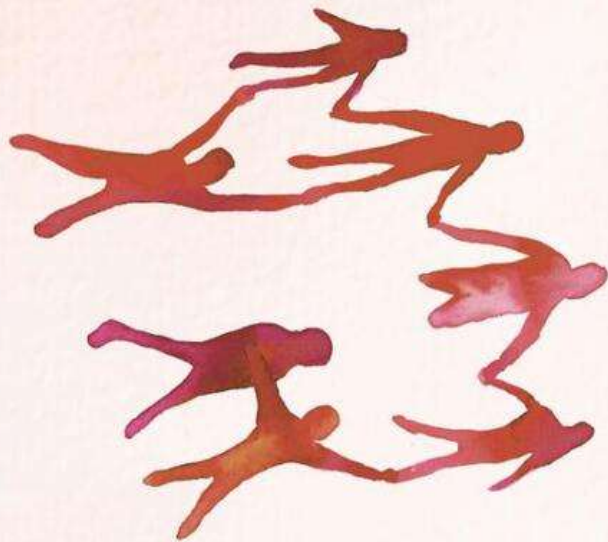
Ontwikkellijnen:

1. Toerusten van school en personeel
2. Laagdrempelig hulp in en nabij de school
3. Organiseren van dekkend aanbod van onderwijs en ondersteuning
4. Regelruimte creëren in leerpad en ontwikkeling
5. Bouwen aan een toegankelijk en inclusieve huisvesting
6. Normaliseren van inclusief onderwijs

Sofie Sergeant & Peter de Vries (red.)

Perspectieven op inclusief onderwijs

Gompel&Svacina

Gijs H. van Gemert
Karleneke Speijers
Sofie Sergeant

Inclusief gedrag

Inclusief onderwijs
als antwoord op
probleemgedrag

Gompel&Svacina

Staying with the trouble

Donna Haraway

What else?

George Clooney

Enkele kaders

Elke leraar is een antropoloog en
een 'educational designer' en
werkt in een team

Topografisch onderwijs

Autonomie
Inclusief leiderschap

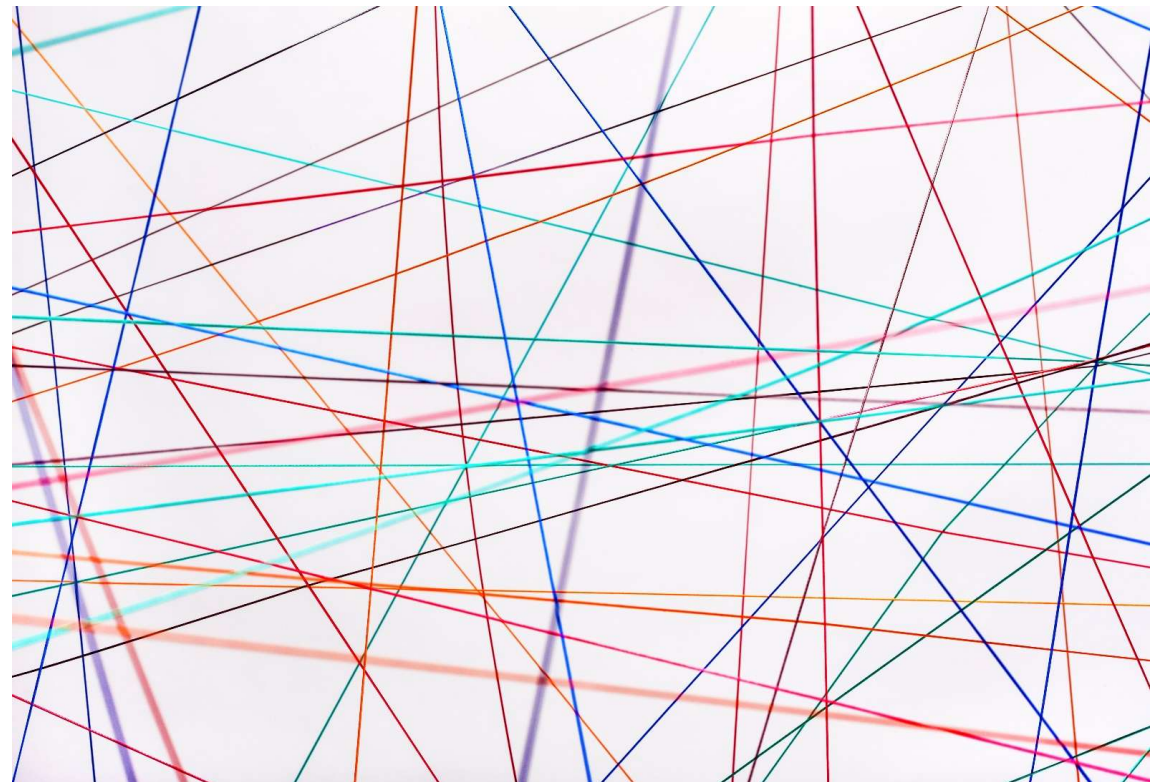
Samenwerking – Diverse partners
Verrassing

Kruispuntdenken (Crenshaw, 2019)

**kruispuntdenken =
Cross-sectionality**

Maatschappelijke ongelijkheid
doet zich voor langs
verschillende assen die elkaar
snijden: mensen ondervinden
discriminatie en onderdrukking
in een samenleving op grond
van een veelvoud van factoren

Je moet iets
hebben....

Een multidimensioneel perspectief op inclusie

Micro-niveau: sterker maken van individu, talentgericht, uitgaan van competentie

Cirkel van veerkracht

De Cirkel van Veerkracht (Circle of courage, Brendtro, 2006)

leert ons dat elk mens vier universele behoeftes heeft:

1. **Een gevoel van belonging** = Ik hoor erbij / Ik word gemist
2. **Vertrouwen in eigen Mastery** = Ik kan iets goed / Zelfkennis en vertrouwen
3. **Kansen tot Independence** = Ik ben in controle / heb macht
4. **Uitnodiging tot Generosity** = Ik heb jou iets te bieden / geven

Collectieve veerkracht

Meso-niveau:

Een handicap / beperking
ontstaat in de relatie tussen
persoon en omgeving... dus:
Aanpakken van drempels in
nabije omgeving, Investeren
in een sterk netwerk,
Trans-disciplinaire
samenwerking

Gedeelde pedagogische
verantwoordelijkheid

Macro-niveau: Wegwerken van structurele drempels in samenleving

Ableism (discriminatie op basis van mogelijkheden)

Structurele drempels in onze samenleving

- binair denken
- twee sporen
- we komen elkaar niet tegen

Onbewust grote invloed op ontplooiingskansen van een individu

- ✓ Onderwijs
- ✓ Arbeid
- ✓ Openbaar vervoer
- ✓ Wonen / architectuur / openbare ruimte
- ✓ Recreatie

Inclusief taalgebruik

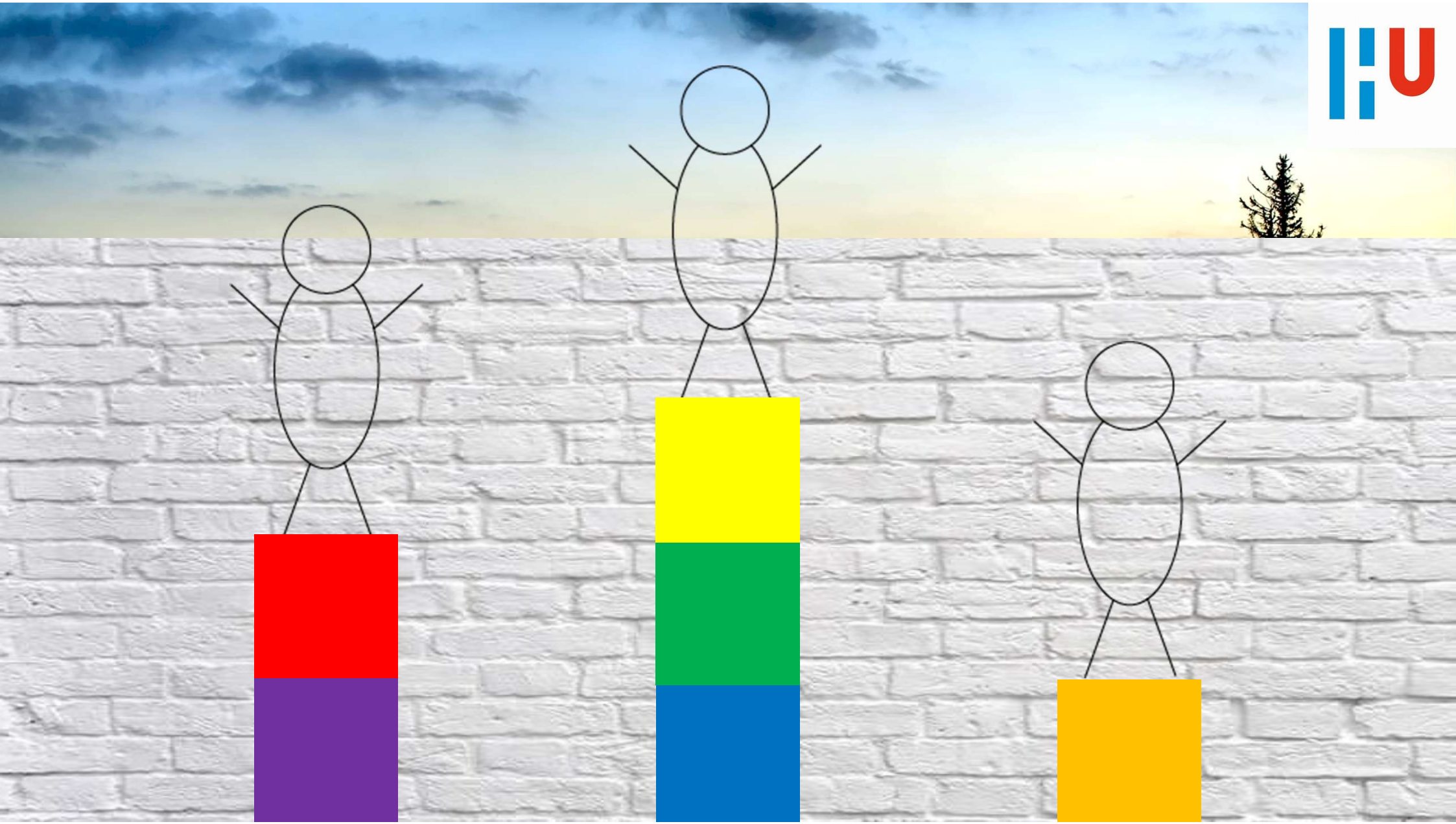
Praten met in plaats van over

Disability paradox

Kruispuntdenken...

Inclusief inclusiever inclusiefst

‘Probleemtaal’

inclusieve pedagogie

wat je aanbiedt als aanpassing voor een
individuele leerling beschikbaar maken
voor alle leerlingen

Onderzoek toont aan dat inclusieve
pedagogiek resulteert in betere
onderwijsprestaties van alle leerlingen
(Szumski et al., 2017), in het bijzonder
voor de meerderheid van de leerlingen
zónder speciale onderwijsbehoeften.

Bron:

Szumski, G., Smogorzewska, J., & Karwowski, M. (2017). Academic achievement of students without special educational needs in inclusive classrooms: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 21, 33–54 <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2017.02.004>

© 2002 Michael Giangreco - Illustrations Kevin Ruelle

HET PAD VRIJMAKEN VOOR IEDEREEN!

UDL

Third space

(Arendt, 1994; Soja, 1996; Kal, 2001; Meininger, 2013; Sergeant, 2021)

Inclusiviteit heeft niets te maken met grenzeloosheid... in tegendeel.

Over gastvrijheid (Derrida, 2000)

**1. Voorwaardelijke versus
onvoorwaardelijke gastvrijheid**

2. De gastheer als poortwachter

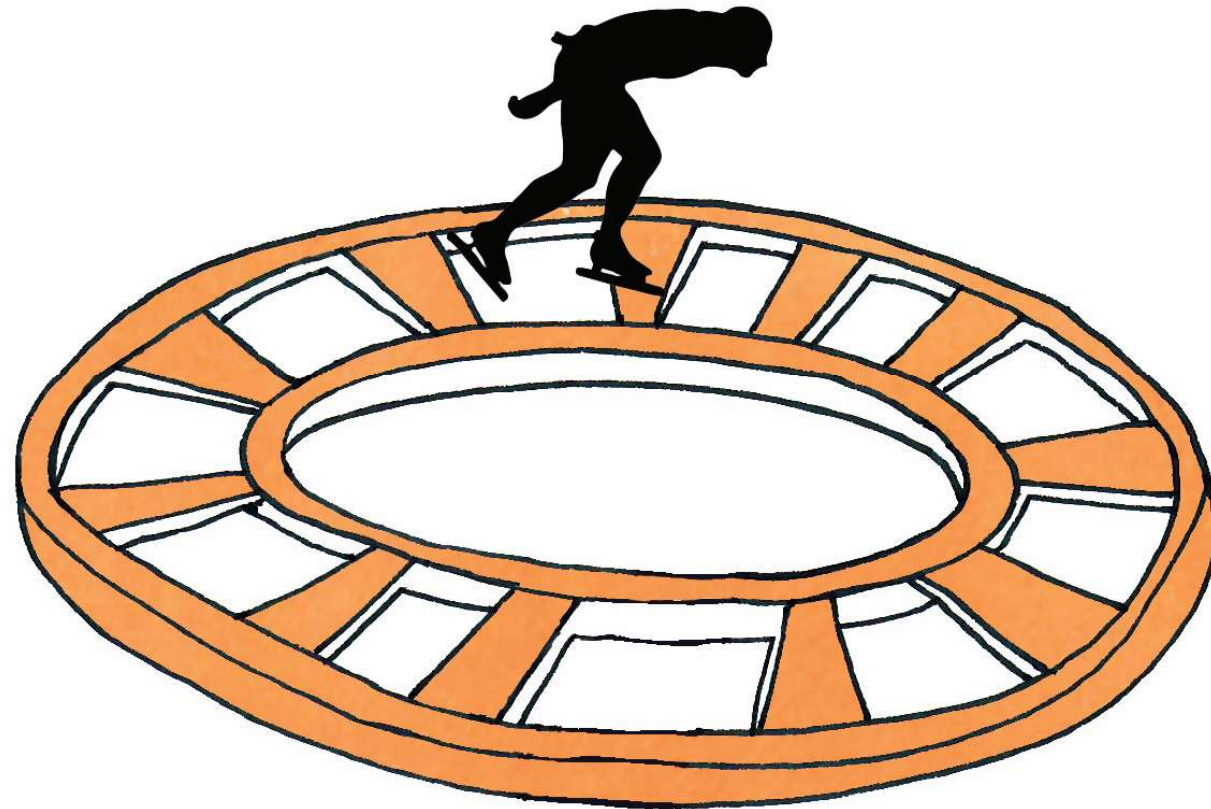
3. Gastvrijheid en uitsluiting

Wat doen we met iemand die niet
voldoet aan de voorwaarden?

4. Taal en gastvrijheid

Over veiligheid Gastvrijheid versus Grenzeloosheid

It takes a
village to
raise a child

It takes all
our children
to raise the
village

Leren in een collectief

Bendevorming

Geen perfecte
individuele
arrangementen

Van casus naar context

Hoe divers zijn teams
waarin wij werken?

Excludes (Beno Schraepen)

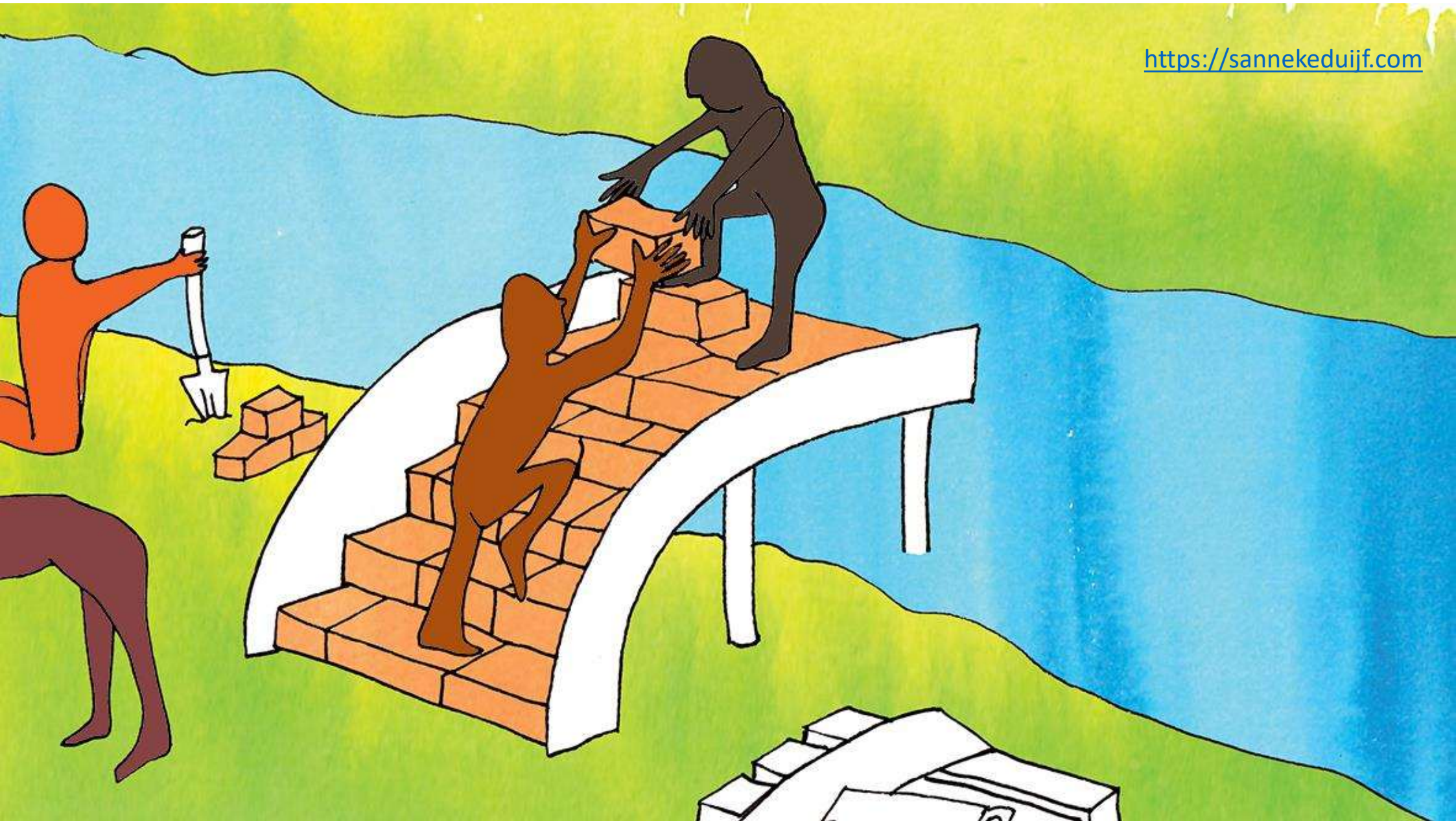

Als het goed is gaat het schuren

- Ruimte maken voor educatieve frictie het is in die zone van dilemma's, complexiteit en twijfel dat leren ontstaat. (Lozana Parra, 2022).
- Transdisciplinaire samenwerking: diverse academische disciplines verbinden met praktijkkennis en ervaringskennis
- Vormen van kennis gaan elkaar tegenspreken. Van individuele expertise naar collectieve expertise.

VISIE	URGENTIE	PLAN	MIDDELEN	COMPETENTIES	=	VERANDERING
	URGENTIE	PLAN	MIDDELEN	COMPETENTIES	=	VERWARRING
VISIE		PLAN	MIDDELEN	COMPETENTIES	=	WEERSTAND
VISIE	URGENTIE		MIDDELEN	COMPETENTIES	=	CHAOS
VISIE	URGENTIE	PLAN		COMPETENTIES	=	FRUSTRATIE
VISIE	URGENTIE	PLAN	MIDDELEN		=	ANGST

KNOSTER MODEL BIJ COMPLEXE VERANDERINGEN

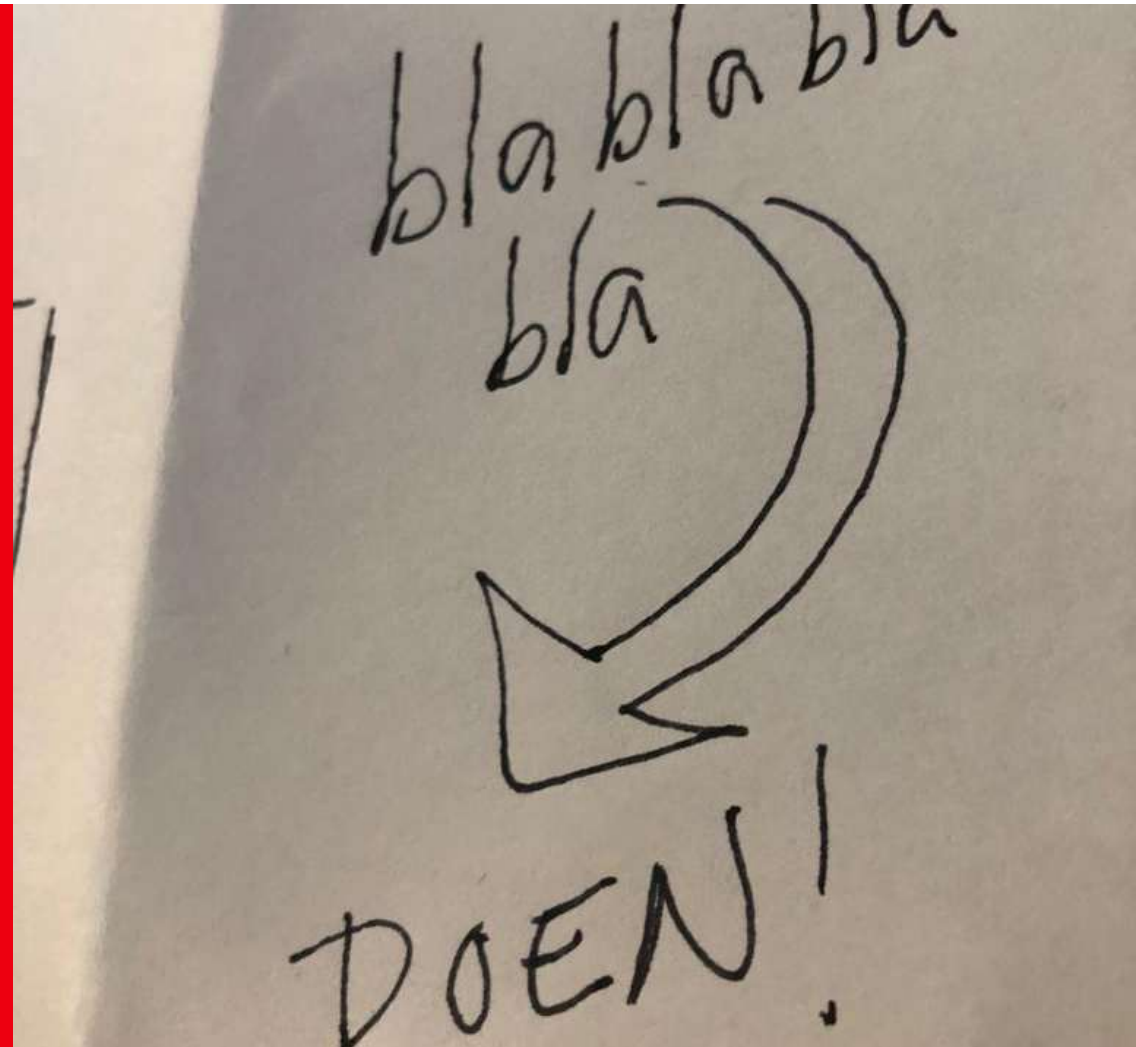
Source: Knoster. T. (1991) Presentation in TASH Conference, Washington DC
Adapted by Knoster from Enterprise Group Ltd

Samen op weg naar inclusief onderwijs: Moedige stappen zetten Rechts-Links Denken

En nu... op naar de
REVOLUTIE
Dank voor de fijne
uitwisseling en graag
tot ziens!

sofie.sergeant@hu.nl

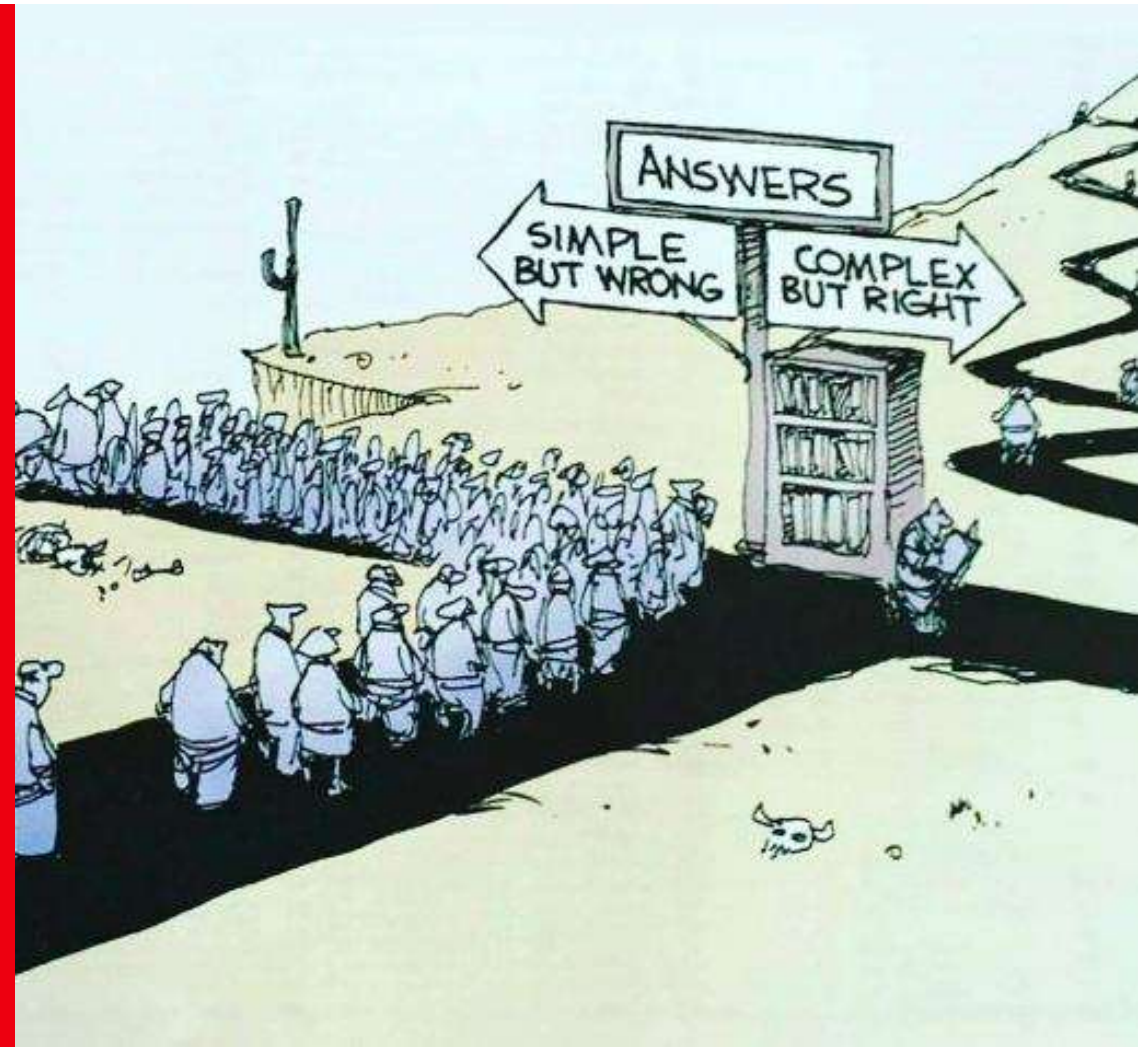

Bronnen

- Derrida, J. (2000). *De l'hospitalité*. Galilée.
- Sergeant, S. & de Vries, P. (Red.) (2023). *Perspectieven op inclusief onderwijs*. Gompel&Svacina.
- Van Dijk, A., Touw, H. & Sergeant, S. (2023). *Dialogokaarten inclusief onderwijs*. Gompel&Svacina.
- Van Gemert, G., Speyers, K. & Sergeant, S. (2025). *Inclusief gedrag*. Gompel&Svacina.

Tip:

[De Index voor Inclusie: Werken aan leren en participeren op school | UCLL Research & Expertise](#)

Veiligheid en Inclusief Onderwijs:

1. Psychologische veiligheid als basis voor inclusie

Een cultuur waarin mensen zich durven uitspreken en risico's durven nemen zonder angst voor negatieve consequenties.

2. Veiligheid als toegangspoort tot leren

Een omgeving waarin leerlingen, ouders en professionals vrij zijn om zichzelf te zijn, ongeacht achtergrond, talenten of ondersteuningsbehoeften.

3. Inclusieve veiligheid: ruimte voor ongemak

Veiligheid binnen inclusief onderwijs betekent **niet** dat er nooit ongemak is.

4. Wederkerigheid en relationele veiligheid

Inclusie vereist een **wederkerige benadering**: niet alleen leerlingen moeten zich veilig voelen, maar ook docenten, schoolleiders en ondersteunend personeel. Dit vraagt om een schoolcultuur waarin leraren gesteund worden in hun professionele groei.

5. Van beleid naar praktijk: veiligheid als structurele pijler

Om veiligheid structureel te verankeren in inclusief onderwijs, is het belangrijk om:

Duidelijke inclusieve waarden in het schoolbeleid vast te leggen.

Training en coaching te bieden aan leraren om om te gaan met diversiteit.

Een cultuur van samenwerking te stimuleren waarin iedereen verantwoordelijkheid neemt voor een veilige en inclusieve leeromgeving.

